

Niech gwara będzie przyswajalna

Jestem absolwentem Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego (zawód: magister administracji). Od początku lat 90. piszę opowiadania w gwarze śląskiej, część mojej twórczości była publikowana na łamach prasy śląskiej. Odrębną działalnością, której ostatnio poświęcam dużo czasu, jest poezja gwarowa (wiersze, fraszki, aforyzmy).

Jako uczestnik konferencji, która odbyła się 30 czerwca 2008 roku w Sali Sejmu Śląskiego, a poświęcona była gwarze śląskiej, pragnę uzupełnić moje wystąpienie.

Po pierwsze, uważam, że nie należy ulec pokusie stworzenia nowego języka śląskiego. Nawet jeżeliby udało się stworzyć takowy język, to nie uda się przekonać do niego ogółu Ślązaków. Pisząc i publikując przez wiele lat, doszedłem do wniosku, że istnieje coś takiego, jak język gwarowy potoczny, używany na co dzień, który – co jest oczywiste – został spolszczony, ale jest to język łatwy do zaakceptowania.

Pisząc gwarą, celowo odchodzę od ortodoksji, bo to trafia do ludzi, nie wymaga dodatkowego wysiłku intelektualnego. Obserwuję wielu piszących gwarą i dochodzę do wniosku, że bardzo często więcej wysiłku poświęcają formie niż treści. Ja uważam, że tworzenie ekwilibrystycznych form fonetycznych może dowodzić pewnej sprawności, ale jest niestrawne dla większości współczesnych Ślązaków.

Po drugie, pozwalam sobie zauważyć, że jeżeli prace nad kodyfikacją języka śląskiego mają się przyczynić do zachowania czy może ugruntowania tożsamości Ślązaków, to równoległe należałoby podjąć prace nad opracowaniem pełnej, rzetelnej historii Śląska. Język musi być umocowany w wiedzy o społeczeństwie, którego ma być lepszem. To właściwie miało być tematem mojego wystąpienia. Nie było, bo nie starczyło mi czasu.

Po trzecie, równoległe z pracami kodyfikacyjnymi gwary śląskiej potrzebą chwili jest powołanie jakiegoś organu, który pomagałby twórcom piszącym po śląsku. W tej chwili, jeżeli piszący w języku śląskim nie ma umocowania w organizacjach balansujących na pograniczu polityki, skazany jest na całkowitą izolację.

Kończąc, pozwalam sobie załączyć kilka moich utworów jako przykład mojego podejścia do gwary. Niech ona będzie przyswajalna, niech nawet „gorole” zrozumiem ją coś z naszego *ślónskiego godanio*.

Jako niepoprawny optymista i entuzjasta dzieła uporządkowania języka śląskiego życzę Pani Profesor i całemu zespołowi sukcesu. Pozostaję z nadzieją na ponowne spotkanie poświęcone tej historycznej sprawie.

Ojczyzna

Je taki konszyczek ziyymi
mały jak bajtel czy brzdonc
i to je moja łojczyzna
to je mój Górny Śłońsk.

Pon Boczek jak tworzył ziyimia
tak sie hań na nos zapatrzoł,
że wszystkie skarby bogactwa
tukej na Śłońsku ostawiył.

Beztusz wszystkie panoczki
tak sie na Śłońsk zapatrzyli
i wszystko co było do branio
gibym dło siebie zajynli,

a nos rodzonych synów
rodzonych synów tej ziyimi
uznali za gupieloków
i sztyjc gorzołkom pojyli.

Beztusz jak sie dziwocie,
że Hanys pod kioskym stoi
to bardzo mu sie nie dziwocie
bo to go bez lata uczyli.

A jednak jak przidzie wybiyrać
pomiyndzy różnymi landami
to jo wybiyrom łod serca
kraina nod Odrom hani,

bo to je moja ojczyzna
ziymia kochano nojsłodszo
może bez jednych wyśmiono
dło mie moja nojdroższo.

Człowiek, woł i pies (podug Platona)

Wielki myndrzec, niech w spokoju spoczywo jego dusza
pedzioł rzecz tela genialno co banalno,
pedzioł, że człowiek je istotom żywom bo som sie poruszo,
istotami żywymi som tyż woł i pies
bo tyż sie poruszajom własnym napyndym.
Pointujonc swoja myśl dowodzył, że człowiek
je tyż psym wołym i dejmy na to labyńdziym.

I powidyćcie sami, czy idzie sie wadzić z boskim pomazańcym
jo moga jyno prosić, o wielki pozwól że jo

zostana ciapkym ulicznym wygnańcym
bele niy wołem bo woł je rzezańcym.

Myśli belejako poskłodane

Zdarzyło sie Zycie w życie
Weronce na łonce
Joli na roli
Walesce na desce
Meluzynie na drabinie
Rozalce na wersalce
Glynkorze w oborze
Annie w wannie
Mireli w kompieli
płyntujonc powiym, że koźdej
sie pryndzyj czy późnijj zdarzy
jak jyno feste pomarzy.

Gibko wyciepuj z serca nienawiść
pamiyntej chłopcetku, możesz nie zdonżyć

Śłońzok u dochtora

„No to kucnijcie Gabrijelu”
Gabrijel kucnoł
i zapluł dochtorowi brele.

Stanisław Ptaszyński – autor wierszy, fraszek i opowiadań (m.in. o utopku) pisanych po śląsku, publikował w „Nowinach”, „Dzienniku Zachodnim”, „Gońcu Górnos Śląskim”, „Tygodniku Rybnickim”.